

Reflektioner kring Högsta domstolens prejudikat gällande beviskrav i brottmål och dess inverkan på beviskrav i tvistemål.

Högsta domstolen (HD) har meddelat två nya domar gällande *mord*¹ respektive *försök till mord*² och fastslagit att även i situationer där bevisningen uteslutande är indirekt kan det samlade värdet av bevisningen vara så starkt att det är ställt utom rimligt tvivel att den tilltalade gjort sig skyldig till den gärning som åklagaren påstått. HD:s uttalanden har varit föremål för diskussion i media och juridiska kretsar med rubriker som ”HD river upp friande dom³”, ”På sagolika skäl eller bortom varje rimligt tvivel⁴” och ”HD har städat balkongen⁵”. Vår uppfattning är att dessa rättsfall även påverkar beviskravet i tvistemål på så sätt att det samlade värdet av den indirekta bevisningen kan vara så starkt att det därmed är styrkt att käromålet ska bifallas.

HD har den 14 februari 2023 meddelat prejudikat i de namngivna målen *Mordet vid busshållplatsen* och *Årsta torg* som gällde bevisvärdering i mål om mord och försök till mord. De båda prejudikaten åskådliggör att enbart indicier, som är indirekt bevisning, vid en samlad bedömning av domstolen kan medföra att gärningspåståendet anses *ställt utom rimligt tvivel*. Gemensamt för de båda fallen var att vittnen inte kunde identifiera gärningspersonen samt att det var uteslutande indicier som var föremål för prövning.

Det är allmänt känt, i vart fall för jurister, att beviskravet i tvistemål är lägre ställt än i brottmål. I tvistemål är det generella beviskravet att en omständighet ska vara *styrkt/visad* men kan variera beroende på vilken part som har bevisbördan och om det föreligger bevislättning i det enskilda fallet. I brottmål är beviskravet *ställt utom rimligt tvivel* gällande skuldfrågan. Mot bakgrund av HD:s ovan nämnda avgörande är frågan hur beviskravet vid tillämpningen av 35 kap. 1 § rättegångsbalken ska tolkas i tvistemål.

Om indicier vid en samlad bedömning är tillräckligt för att gärningspåståendet ska anses vara *ställt utom rimligt tvivel*, bör väl rimligtvis samma bedömning göras i tvistemål vad avser att ett käromål är *styrkt/visat*? En part i ett tvistemål borde med stöd av ovan nämnda avgörande kunna argumentera för att indicier och indirekt bevisning når upp till beviskravet *styrkt/visat*. Det kan också ifrågasättas om beviskravet, *ställt utom rimligt tvivel*, preciserats eller reducerats genom HD:s avgöranden och att detta i sin tur påverkar det generella beviskravet i tvistemål, *styrkt/visat*.

Mot bakgrund av HD:s avgöranden har vi en intressant rättsutveckling att vänta inom flera rättsområden. HD:s prejudikat lämnar ett stort utrymme för underinstanser att utveckla gällande rätt i enlighet med avgörandena och vi kommer sannolikt att se en hel del överklaganden av underrättsdomar där dessa prejudikat anges som grund för ändring av underinstansernas domslut även i tvistemål.

¹ Högsta domstolens dom 2023-02-14 i mål nr B 5952–21.

² Högsta domstolens dom 2023-02-14 i mål nr B 2354–22.

³ <https://www.expressen.se/nyheter/hd-andrar-tillbaka-livstid-for-mord-i-marsta/>

⁴ <https://blajus.nu/nyhetsartikel/2023/pa-sagolika-skal-eller-bortom-varje-rimligt-tvivel>

⁵ Holmgård Lars, *Lars Holmgård analyserar HD:s domar om bevisvärdering*, 2023, JUNO.